

International Parkinson and
Movement Disorder Society

PARKINSON HASTALARINDA DAVRANIŞSAL VE BİLİŞSEL PROBLEMLER: HASTALAR İÇİN TEMEL BİLGİLER

PARKINSON HASTALARINDA NE TIP BİLİŞSEL SORUNLAR GÖRÜLEBİLİR?

Parkinson hastalığı, olan birçok kişi iyi düzeyde bellek ve bilişsel fonksiyonlara sahip olup, günlük aktivitelerini normal bir şekilde yerine getirebilirler. Unutkanlık normal yaşlanma sürecinde görülebilmekle birlikte, Parkinson hastalığının ilerlemesi ile dikkat, düşünme ve bellek gibi bilişsel alanlarda daha ciddi problemler ortaya çıkabilir.

Parkinson hastalığında sık görülen bilişsel problemler aşağıdaki alanlarda güçlükle şeklinde kendini gösterir;

- Dikkati toplama ve konsantrasyon olma,
- Plan yapabilme; örneğin yoğun bir iş gününü organize edebilme,
- Karmaşık bir konuşmayı takip edebilme veya kompleks problemleri çözebilme,
- Hızlı düşünme,
- Olayları ve detaylarını hatırlamakta zorlanma ancak ipucu verildiğinde genellikle hatırlayabilme.

Bu sorunlar ufak miktarda ve kişinin günlük yaşam aktivitesini etkilemiyorsa bu duruma **hafif kognitif bozukluk** denilir. Ancak sorunlar kişinin günlük yaşam aktivitelerini etkilemeye başladığında bu durum **demans** adını alır.

BİLİŞSEL SORUNLAR NEDEN OLUR?

PH beyninizin dikkat, düşünme ve bellek alanlarını etkilemeye başladığında zihinsel beceriler ile ilgili değişiklikler ortaya çıkar. Birçok olguda bu durum hastalığın geç evrelerinde ya da kişi yaşlandıkça, genellikle de 65 yaş üstünde görülür.

HALÜSİNASYONLAR VE DELÜZYONLAR (SANRILAR)

Bilişsel etkilenmesi olan pek çok Parkinson hastası halüsinasyon görebilir veya sanrıları olabilir. Halüsinasyonlar hastanın uyanık iken gördüğü ya da duyduğu gerçek olmayan ses ya da görüntülerdir. Parkinson hastalığında halüsinasyonlar genellikle görseldir. Daha çok orada olmayan hayvan ya da insanlar görülür. Başlangıçta hastalar görüntülerin gerçek olmadığını farkındadır. Ancak sonraları bu görüntülerin gerçek olup olmadığını ayırt etmek giderek zorlaşabilir. Ayrıca Parkinson hastalarında duvardaki lekeleri böcek gibi algılamak gibi illüzyonlar (yanılsamalar) gelişebilir.

Delüzyonlar gerçeğe ya da belli bir temele dayalı olmayan düşüncelerdir. Sık görülen delüzyonlar evde farklı birilerinin yaşadığı, eşinin kendisini aldattığı ya da birilerinin eşyalarını çaldığı şeklindedir. Bu durum daha çok ileri evre Parkinson hastalığında görülür.

Halüsinasyon olduğunu bildiğiniz hafif düzeydeki hayallerin tedavi edilmesine gerek yoktur. Önemli olan doktorunuzun bu duruma neden olacak bir enfeksiyonunuz, özellikle de idrar yolu enfeksiyonunuzun olup olmadığını ya da delüzyon ve halüsinasyona neden olan ilaçlar alıp almadığınızı kontrol etmesidir. Halüsinasyonlar ve delüzyonlar genellikle uyku ve ağrı için alınan ilaçların ayarlanması ile kontrol edilebilir. Bu değişikliklere rağmen şikayetleriniz devam ederse doktorunuz bazı PH ilaçlarınızı azaltabilir. Eğer buna rağmen şikayetleriniz düzelmez ya da bu değişiklikler ile hareketleriniz kötüleşirse doktorunuz bilişsel fonksiyonlarınıza yardım eden bir tedavi başlayabilir. Ayrıca klozapin ya da ketiapin gibi ilaçlar halüsinasyon ve delüzyonlarınıza iyi gelebilir ancak yan etki olarak uyukuluğa neden olurlar. Klozapin kullanırken düzenli olarak kan takiplerinin de yapılması gerekir.

BİLİŞSEL PROBLEMLER İÇİN NE YAPABİLİRİM?

Bilişsel fonksiyonlara egzersiz, uygun diyet, uyku ve kan basıncı kontrolü faydalı olabilir. Düşünme, bellek ve karar verme ile ilgili problemler günlük rutin yaşantınızı etkilemeye başlarsa doktorunuz ile konuşun. Doktorunuz bu durumda bilişsel testler yapmak isteyebilir. Tedavinizi gözden geçirin bazen Parkinson hastalığı ya da diğer hastalıklarınızı tedavi etmekte kullanılan ilaçlar bilişsel fonksiyonlarınızı kötüleştirebilir. İlaç kutuları ya da ilaç hatırlatıcıları bu durumda size yardımcı olacaktır.

Eğer bellek problemleri daha ciddi hale gelirse;

- Aileniz ve doktorunuz ile geleceğe yönelik bakım evi ya da bakım ile ilgili kolaylaştırıcı yaşam düzenlemeleri açısından konuşabilirsiniz.
- Halen gerekli hukuki işleriniz için size bakım veren güvenilir bir kişiye sizi temsil yetkisi verebilirsiniz. Siz yapamadığınız zaman bu kişinin sizin adınıza konuşabilme, parasal işlerinizi düzenleme, faturalarınızı ödeyebilme gibi hakları olacaktır. Temsil yetkisi olmadan tüm bu yapılması gereken işler çok karışık ve maliyetli bir hale gelebilir.
- Mal varlığınız ile ilgili bu isteğinizden emin olun çünkü ilerde ciddi bilişsel problemleriniz olduğunda bu kararınızı değiştiremeyeceksiniz.

TEDAVİSİ VAR MI?

Bazı ilaçlar PH demansında araştırılmış olup yardımcı olabilirler. Bu ilaçlar rivastigmin, donepezil, galantamin ve memantin'dir. Bazı hastalarda bu ilaçlar ile düzelme görülürken bazıları çok fazla bir değişiklik hissetmemektedir. Bu ilaçlarla sık görülen yan etkiler bulantı ve ishal şeklindedir.